

「
příběhy
našich
sousedů
」

metodika pro pedagogy

metodika pro pedagogy

| fond
pro NNO |

NROS

nadace
partnerství

Projekt Příběhy našich sousedů je podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejska
a Norska v rámci EHP fondů. www.fondnno.cz a www.eeagrants.cz

PŘÍBĚHY NAŠICH SOUSEDŮ – METODIKA PRO PEDAGOGY

Autoři: Magdaléna Benešová, Anežka Navrátilová

Editace: Petr Nosálek, Hana Hniličková

Jazyková korektura: Jitka Šmídová, Lydie Boháčová

Grafická úprava a sazba: Petr Šabach

post...
bellum

Druhé, aktualizované vydání

Post Bellum 2017

Děkujeme

MINISTERSTVO
KULTURY

Od začátku jsme přesvědčeni o užitečnosti projektu, do kterého se právě se svými žáky zapojujete. Setkávání náctiletých s těmi nejstaršími má ohromný náboj, vzdálené generace často v sobě navzájem nacházejí velké zalíbení i respekt. Velkým přínosem pro děti je zejména jejich nově nabyté sebevědomí poté, co projekt dokončí. Mnohdy v sobě objeví novou sílu – sílu uchopit věci kolem sebe, pustit se do zdánlivě nemožného, nebát se a začít se ptát, když je něco zaujme. Jsme si vědomi, že práce na projektu je pro děti zprvu náročná. Výsledek však často předčí všechna očekávání, dětem se práce daří a mohou být na své výsledky právem hrdé. Bude pro vás někdy těžké je k práci motivovat, ale věřte, že výsledek za to stojí. Děkujeme vám, že s námi do projektu jdete. Bez vás bychom do něj děti zapojit nedokázali a sbírka vzpomínek Paměť národa by byla o několik set dětských nahrávek ročně chudší.

Tým Post Bellum

Co je Post Bellum?

Post Bellum (latinsky „po válce“) je nevládní a nezisková organizace, která byla založena v roce 2001 skupinou českých novinářů a historiků. Zaznamenává vzpomínky pamětníků významných událostí 20. století a snaží se, aby se o jejich příbězích dozvěděla širší veřejnost.

Vzpomínky pamětníků jsou důležitým svědectvím nejen o našich moderních dějinách, ale také o povaze českého národa. Post Bellum si vytklo za cíl shromáždit co možná nejrozsáhlejší sbírku rozhovorů – autentických osobních příběhů a svědectví z období druhé světové války a komunistické totality. Přímých svědků však každým dnem ubývá. Dnes sbírka obsahuje příběhy a fotografie více než 5 000 pamětníků a je veřejně přístupná v internetovém archivu Paměť národa – PAMETNARODA.CZ.

Co je náplní a smyslem projektu Příběhy našich sousedů?

Příběhy našich sousedů je vzdělávací projekt určený žákům 8. a 9. tříd základních škol. Jeho cílem je prostřednictvím projektové výuky a s využitím vzpomínek pamětníků reflektovat historii 20. století. Děti se v rámci projektu na několik měsíců stanou rozhlasovými nebo televizními dokumentaristy. Na základě osobního setkání zpracují osudy pamětníků významných událostí 20. století, kteří žijí v jejich sousedství. Mají k dispozici nejmodernější nahrávací techniku, mohou se zúčastnit odborných audio- a videoworkshopů, kde jim zkušení redaktoři pomohou se zpracováním natočeného materiálu, používají nové technologie pro střih a sdílení. Pod dohledem svého učitele a regionálního koordinátora zpracují příběhy pamětníků z okolí své školy či bydliště a výsledky své práce veřejně představí na slavnostní závěrečné prezentaci. Projekt je koncipován jako soutěžní. Nejlepší příspěvky pak uvede Český rozhlas či regionální televize. Příběhy pamětníků se objeví na stránkách projektu PRIBEHYNASICHOSOUSEDU.CZ a také v internetovém archivu Paměť národa.

V rámci projektu se žáci naučí mnoho praktických dovedností – ovládat nahrávací zařízení, popř. kameru, stříhat audio- či videozáznam v počítačovém programu, posílat elektronicky velkoobjemová data, vytvářet powerpointovou prezentaci a mnohé další. Získávají však také dovednosti sociální – umění komunikovat a spolupracovat v týmu, schopnost nést odpovědnost za společnou práci, navázat kontakt s pamětníkem či empaticky naslouchat jeho vyprávění. Věříme, že předávání zkušeností mezi generacemi je nejpřirozenější způsob vzdělávání. Žádná učebnice nedokáže inspirovat tak jako vyprávěný příběh.

UŽITEČNÉ ODKAZY

PAMETNARODA.CZ

databáze pamětníků a jejich příběhů, obsahující také nahrávky z projektu Příběhy našich sousedů

PRIBEHYNASICHSOUSEDU.CZ

internetové stránky projektu, kde se objeví výstupy dětí i fotografie z průběhu projektu

MYJSMETONEVZDALI.CZ

vzdělávací portál pro žáky základních škol zabývající se moderními dějinami – obsahuje mj. metodické listy pro práci ve vyučovacích hodinách

MISTAPAMETINARODA.CZ

interaktivní mapa míst, na nichž se odehrály zajímavé události a příběhy 20. století (lze stáhnout i jako mobilní aplikaci)

POSTBELLUM.CZ

internetové stránky neziskové organizace Post Bellum

CO JE ÚKOLEM PEDAGOGA?

Hlavním vaším úkolem je motivovat a vést svůj tým / své týmy. Podporu vám bude poskytovat místní koordinátor, který s vámi v průběhu celého projektu bude komunikovat, zařizovat, co je potřeba, řešit případné problémy a bude spojkou mezi vámi a společností Post Bellum.

Druhým vaším úkolem je uvést děti do historických souvislostí pamětníkovy příběhu. Před návštěvou pamětníka je třeba ověřit, zda žáci chápou historické události ovlivňující jeho příběh a mají ponětí o jejich chronologii (pamětník v rozhovoru často „skáče“ v čase). Výsledný výstup žákům před odevzdáním zkontrolujte a případně vraťte k přepracování, pokud v něm budou závažné historické nepřesnosti nebo pravopisné chyby. Také dětem vysvětlíte, že pamětník si nemusí události pamatovat přesně, a informace je proto vhodné ověřovat.

Předpokládáme, že se budete s dětmi pravidelně scházet a konzultovat s nimi jednotlivé fáze projektu, dávat jim zpětnou vazbu, hlídat termíny a motivovat je k dalším krokům, **práci však za ně nedělejte.**

K odevzdání

Tento seznam přehledně shrnuje, co všechno po vás a vašem týmu bude koordinátor chtít:

- podepsaná smlouva o spolupráci
- souhlasy rodičů
- celá neseštríhaná nahrávka
- souhlas pamětníka
- výkaz práce (v polovině projektu)
- fotografie pamětníka (dobové, současné)
- fotografie dokumentující práci na projektu
- finální výstup (v elektronické podobě)
- stručný životopis pamětníka (maximálně 1 normostrana)
- powerpoint k závěrečné prezentaci (dobrovolné)
- výkaz práce (za celý projekt)
- vyplněný evaluační formulář

V následujících kapitolách se dozvíte více o každém kroku, který vás v projektu čeká. Pro snadnou orientaci jsou kapitoly rozděleny podle měsíců, ve kterých činnosti zpravidla probíhají.

PAMĚŤ NÁROD

září / / leden

Školení pedagogů

Motivační hodina

Sestavení reportážních týmů

Administrativa

Registrace na pametnaroda.cz

Facebooková stránka Příběhy našich sousedů

Vzdělávací portál My jsme to nevzdali

Motivační hodina

Koordinátorka projektu ve škole

Diskuze nad lidskými právy

Školení pedagogů

Školení pedagogů organizuje regionální koordinátor, se kterým budete po zbytek projektu komunikovat. Co můžete od školení očekávat?

- Seznámíte se s koordinátorem a ostatními učiteli zapojenými do projektu.
- Dostanete detailní informace o projektu a jeho průběhu. Zjistíte, co se od vás očekává a s čím se můžete obrátit na koordinátora.
- Naučíte se používat profesionální nahrávací zařízení.
- Budete mít možnost podepsat smlouvu o spolupráci.
- Dostanete odpověď na vše, co vás zajímá.
- Školení trvá cca 90 minut.

Motivační hodina

Máte-li zájem, můžete využít nabídku motivační hodiny vedené koordinátorem, který projekt důkladně zná a dokáže zodpovědět případné základné otázky žáků. Vedení motivační hodiny někým mimo školu je pro žáky atraktivní a projektu dodává na zajímavosti. Motivační hodinu lze připravit pro celou třídu, nebo jen pro žáky, kteří předběžně mají o projekt zájem. Trvá 45 minut.

Pokud chcete žáky k účasti na projektu motivovat sami, koordinátor vám může poskytnout powerpointovou prezentaci, o kterou se můžete opřít, nebo můžete využít Tipy na aktivity s žáky v Dodatečných materiálech. Jak motivační hodinu pojmete, však záleží jen na vás.

Sestavení reportážních týmů

Pedagog obvykle vede jeden nebo dva dvou- až pětičlenné týmy. Projektu se budou děti věnovat ve svém volném čase, jejich motivace je tedy pro jeho úspěch zásadní a je vašim nejdůležitějším úkolem. V týmu mohou dělat všichni žáci všechno, nebo si mohou rozdělit role, např. takto:

- **technik** (baví ho práce s technikou, umí zacházet s fotoaparátem, počítačem apod.)
- **historik** (orientuje se v historii a to, o čem pamětník bude vyprávět, dokáže zasadit do kontextu)

- **komunikátor** (je společenský a empatický, takže mu nebude dělat problém navázat kontakt s pamětníkem)
- **kreativec** (přichází s tvůrčími nápady a umí je realizovat)
- **motivátor** (je tahounem týmu, má smysl pro odpovědnost)

Administrativa

Projekt provází nezbytná administrativa. O tu se stará zejména koordinátor, na vás zůstávají následující nezbytné úkony:

VPYPLNIT A PODEPSAT SMLOUVU O SPOLUPRÁCI

- Odevzdává se na začátku projektu koordinátorovi.

VYBRAT VYPLNĚNÉ SOUHLASY RODIČŮ ZÚČASTNĚNÝCH DĚTÍ

- Odevzdává se na začátku projektu koordinátorovi.
- Součástí je i souhlas se zveřejněním fotek dětí na stránkách projektu a při jeho další propagaci.

PRŮBĚŽNĚ VYPLŇOVAT VÝKAZ PRÁCE

- Jde o soupis hodin, které jste skutečně strávili prací na projektu (patří sem např. školení, výlet do Prahy, nahrávání, přípravy, komunikace s dětmi a koordinátorem).
- Formulář výkazu práce vám koordinátor zašle elektronicky.
- Vyplňujte prosím excelovou tabulku průběžně a vždy přesně popište činnost, kterou jste v rámci projektu vykonali.
- Koordinátor vás dvakrát vyzve k odevzdání výkazu – poprvé uprostřed projektu, podruhé na konci. Po skončení projektu pošlete tabulku za celé období jeho trvání.
- Výkaz práce je podkladem pro výplatu vaší odměny a zároveň slouží jako zpětná vazba – organizátory informuje o tom, kolik času jste do projektu investovali.

Registrace na pametnaroda.cz

Prosíme všechny zapojené učitele, aby se registrovali jako badatelé na portálu PAMETNARODA.CZ. Jako registrovaní uživatelé budete mít přístup k celým nahrávkám a dalším materiálům. Kromě toho vás po zaregistrování můžeme snadno informovat o akcích, které pořádá Post Bellum pro školy.

JAK SE REGISTRovat

- Na stránkách Paměti národa klikněte vpravo dole na *Registrace do e-badatelny*.
- Vyplňte požadované údaje a zaškrtněte pole *Pedagog*.
- Po absolvování těchto kroků vám bude doručen potvrzovací e-mail.

Facebooková stránka Příběhy našich sousedů

Projekt má svou facebookovou stránku Příběhy našich sousedů.

NA FACEBOOKOVÉ STRÁNCE

- budete mít přístup k aktuálnímu dění v projektu,
- uvidíte, jak vypadaly závěrečné prezentace jednotlivých týmů v jiných městech,
- najdete také fotky z projektu, odkazy na články, které se o Příbězích našich sousedů objevily v médiích, pozvánky na zajímavé akce apod.,
- je možné se přidat k události slavnostní závěrečné prezentace ve vašem městě / vaší městské části a pozvat na ni přátele.

Vzdělávací portál My jsme to nevzdali

Seznamte žáky s obdobím a historickým kontextem, ve kterém se příběh vašeho pamětníka odehrává. Pomůckou vám může být vzdělávací portál MYJSMETO-NEVZDALI.CZ. Ten představuje jednotlivá období a fenomény československých moderních dějin z pohledu pamětníků. Aplikace nabízí mozaiku krátkých video a audio klipů, fotografií a archivních materiálů, které jsou zasazené do historických kapitol.

Schrift des Inhabers

FO 3

alle Kraftfahrzeuge, die nicht
anderen Klassen gehören

Kraftfahrzeuge, deren zulässiges Gesamtge-
wicht (berechnet nach dem eines aufgestellten
Anhängers) mehr als 7,5 t beträgt,
und
Züge mit mehr als drei Achsen ohne Rück-
sicht auf die Klasse des ziehenden Fahr-
zeugs — das Zulassungsfahrzeug Anhang
Nr. 6 BVOZ im Sinne dieser V.

Kraftfahrzeuge der Klasse 1, jedoch mit einem
Gesamtgewicht von nicht mehr als 80 cm³ und
mit einem Hubraum von nicht mehr als 80 cm³ und
mit einem Hubraum von nicht mehr als 80 cm³

Kraftfahrzeuge der Klasse 1, jedoch mit einem
Gesamtgewicht von nicht mehr als 80 cm³ und
mit einem Hubraum von nicht mehr als 80 cm³

maschinell angetriebene Kraftfahr-
zeuge (s. 18 Abs. 3 Nr. 8 StVO), Kraft-
fahrzeuge mit einer durch die Bau-
besonnenen Höchstgeschwindigkeit
von nicht mehr als 25 km/h und
Fahrzeuge mit einem Hubraum von
mehr als 50 cm³ mit Ausnahme der
den Klassen 1, 14, 18 und 8 zuge-
hörigen Kraftfahrzeuge

Kraftfahrzeuge der Klasse 1, jedoch mit einem
Gesamtgewicht von nicht mehr als 80 cm³ und
mit einem Hubraum von nicht mehr als 80 cm³

říjen / / únor

2

Výběr pamětníka

Volba formy výstupu

Fotodokumentace projektu

Workshopy

**Návštěva archivu, exkurze,
práce s literaturou a internetem**

Žákoucký tým z Prahy 6 s pamětnicí

Děti v Archivu bezpečnostních složek

Práce s technikou

Výběr pamětníka

JAKÝ PAMĚTNÍK JE PRO PROJEKT VHODNÝ?

Vždy je lepší, když se vašemu týmu podaří objevit zajímavého pamětníka samotně, většinou mezi příbuznými či známými zúčastněných žáků. Děti jsou pak více motivovány ke zpracování příběhu a při setkání s pamětníkem se snáze navozuje důvěrná atmosféra. Pokud však nikdo takový ve vašem okolí není, pomůže vám pamětníka sehnat koordinátor.

Vhodným pamětníkem nemusí být nutně člověk, jehož život významně poznamenal totalitní režim (např. dlouholetým vězněním nebo pobytem v pracovním táboře), ale může se jím stát jakýkoli zajímavý přímý svědek významných událostí 20. století. Důležité je, aby byl duševně svěží a nevadilo mu, že bude jeho životní příběh zaznamenán a veřejně publikován.

2

Volba formy výstupu

Každý tým se musí osobně setkat s pamětníkem a jeho životní příběh nahrát na diktafon. Pořízenou nahrávku pošlete nesestříhanou svému koordinátorovi, který zařídí její zpracování pro internetový archiv Paměť národa.

Úkolem dokumentaristického týmu je na základě nahrávky vytvořit výstup, kterým atraktivně a srozumitelně představí pamětníkův příběh veřejnosti a porotě. Výstup musí mít elektronickou podobu, aby jej bylo možné umístit na stránky projektu. Může mít formu zvukového (rozhlasového) nebo audiovizuálního (televizního) dokumentu, textu, komiksu či animace. Text lze pojmout reportážně, ale i beletristicky (např. fiktivní deník) nebo poeticky. Můžete také přijít s vlastní neotřelou formou.

Každý tým povinně odevzdává stručný životopis pamětníka (v rozsahu max. jedné normostrany), sestavený na základě pamětnického vyprávění. Děti mají za úkol prokázat, že se orientují v základních životopisných datech pamětníka a dokáží je chronologicky seřadit v rámci historických souvislostí.

Všechny odevzdané výstupy budou umístěny na internetový portál PRIBEHY-NASICH SOUSEDU.CZ, díky kterému se s nimi bude moci seznámit široká veřejnost i porota.

Kritéria, na základě kterých bude porota výstupy týmů posuzovat, naleznete v Dodatečných materiálech.

Invenci se meze nekladou, ba právě naopak – budeme rádi, když se do výsledku vaší práce promítne osobitost vašeho týmu. Formu výstupu zvolte nejlépe ještě před návštěvou pamětníka. Volba formy výstupu má vliv na objednávání workshopů.

Pokud se váš tým rozhodne natočit videoreportáž, požádejte svého koordinátora o poskytnutí instruktážního videa s názvem *Jak natočit pamětníka na kameru*, ve kterém děti získají základní informace o práci s technikou a dozvědí se, jaké jsou nejčastější chyby při natáčení pamětnického vyprávění na kameru. Instruktážní video je k dohledání také na kanálu YouTube.

Na stránkách projektu se můžete inspirovat výstupy týmů, které se projektu zúčastnily v minulosti.

Fotodokumentace projektu

Žáci musí jako správní dokumentaristé myslet i na fotodokumentaci projektu. Nejlepší je, když děti fotí vše, co se projektu týká (společné schůzky, návštěvu archivu, archivní materiály, návštěvu pamětníka, pamětníkovy fotografie a dokumenty, účast na workshopech apod.) Čím budou fotografie kvalitnější, tím lépe. Využijeme je při medializaci projektu, na webových stránkách apod. Kromě toho dětem, vám i nám zůstane vzpomínka. Požádejte proto jednoho člena týmu, aby pomocí fotoaparátu dokumentoval jeho činnost. Fotit samozřejmě můžete i vy.

Workshopy

Rozhodněte se, které workshopy z naší nabídky využijete. Jediné omezení je u mediálních workshopů, vybrat si můžete buď audio- nebo videoworkshop, podle toho, jaký bude váš výstup. Včas se nahlaste svému koordinátorovi.

WORKSHOP JAK NATOČIT PAMĚTNÍKA

Workshop probíhá před vlastním natáčením a povede ho váš koordinátor. Účastníci si interaktivní formou vyzkoušejí různé techniky vedení rozhovoru a připraví se na úskalí, která je při rozhovoru mohou potkat. Naučí se, jak získat technicky i obsahově co nejkvalitnější nahrávku. Tento workshop lze použít místo motivační hodiny pro celou třídu.

Některé aktivity z workshopu si můžete s žáky vyzkoušet i sami. Jejich popis najdete v Dodatečných materiálech.

WORKSHOP JAK VYPRÁVĚT PŘÍBĚH

Tento workshop následuje po natáčení, ale před vlastním zpracováním příběhu. Pomůže účastníkům zorientovat se v příběhu pamětníka a vytipovat klíčové události jeho života, které budou žáci dále zpracovávat ve svých výstupech. Nakouknou pod pokličku novinářiny a tvůrčího psaní.

VIDEOWORKSHOP

- trvá přibližně 120 minut,
- zábavnou a interaktivní formou žáky seznámí s dramaturgií výsledné videoreportáže.

Na videoworkshop vezměte s sebou sestříhaných nejzajímavějších 7 minut z hrubého materiálu a počítač, na kterém budete video stříhat.

AUDIOWORKSHOP

- trvá přibližně 90 minut,
- probíhá ve studiu Českého rozhlasu pod vedením redaktora,
- žákům názorně představí práci rozhlasového redaktora a oni budou mít možnost si ji na vlastní kůži vyzkoušet – zjistí, jaká úskalí s sebou přináší natáčení na mikrofon i jak se pracuje s profesionálním editačním programem.

Z workshopu tým odchází s hotovou rozhlasovou reportáží, vytvořenou podle předem připraveného scénáře.

Bližší informace, jak se na tento workshop připravit, naleznete v Metodikách pro žáky: Příprava na rozhlasový workshop.

Návštěva archivu, exkurze, práce s literaturou a internetem

INFORMACE O PAMĚTNÍKOVÍ A DOBĚ

Než se s pamětníkem setkáte, pomozte dětem udělat si z dostupných zdrojů alespoň rámcovou představu o tom, co tento člověk prožil, a zorientovat se v pojmech, které bude při svém vyprávění pravděpodobně používat. Např. pokud jdete navštívit zemědělce, který v 50. letech vlastnil velký statek s polnostmi, je výhodou, když děti budou znát pojmy kulak, JZD, kolektivizace, agitátor apod. Vhodnou literaturu k tématu, o kterém bude pamětník hovořit, vám může doporučit koordinátor.

Máte-li možnost, vydejte se také do archivu. Pátrání v archivech má nádech dobrodružství, a když se podaří zmínku o pamětníkovi najít, jeho výjimečnost v očích žáků ještě stoupá. S vyhledáváním v archivech a objednáváním exkurzí vám opět pomůže koordinátor. Zajímavým zpestřením vašeho projektu může být exkurze – vydejte se na místa, která s pamětníkovým vyprávěním souvisí (např. do Terezína) nebo navštivte nějakou tematickou výstavu (např. stálou expozici Národního památníku na Vítkově).

listopad / / březen

3

Příprava na setkání s pamětníkem

Prohlížení dobových fotografií

Pardubické děti s pamětnicí paní Jarmilou Stibicovou

Setkání s pamětníkem panem Josefem Žáčkem

Příprava na setkání s pamětníkem

Pokud se tým neúčastní workshopu Jak natočit pamětníka, můžete některé aktivity z jeho programu pro žáky připravit sami. V Dodatečných materiálech naleznete několik tipů.

- Upozorněte děti na to, že by se měly snažit být dobrými posluchači a mít pro pamětníka pochopení (např. by neměly dávat najevo, že pamětník už mluví moc dlouho nebo říká něco, co je nezajímá).
- Poproste pamětníka, aby si na setkání s vámi připravil dobové fotografie (ideální je, když vám poskytne svůj soukromý archiv – fotografie, alba, dokumenty, deníky, korespondenci, novinové výstřižky apod.)
- Před setkáním pomozte dětem připravit si otázky, které by pamětníkovi rády položily.
- Vyzkoušejte si s dětmi nanečisto ovládání diktafonu.
- Využijte toho, že je dětí v týmu víc. Je vhodné, když si rozdělí funkce (technik, tazatel atd.)

Podrobnější informace k tématu naleznete v Metodikách pro děti – Jak natočit pamětníka. Pokud se touto problematikou chcete zabývat hlouběji, koordinátor vám rád zašle podrobnější metodiky v elektronické podobě, případně doporučí odbornou literaturu.

prosinec / / duben

Audioworkshop a příprava na něj

Videoworkshop a příprava na něj

4

Pan Špoula vypravuje

Natáčení reportáže v Českém rozhlase

Audioworkshop v Českém rozhlase

Audioworkshop a příprava na něj

Audioworkshop bývá pro děti nejméně atraktivní aktivitou projektu. Mají možnost navštívit studio Českého rozhlasu a za pomoci zkušeného editora sestříhat nahrávku pamětnického vyprávění do rozhlasové reportáže či dokumentu. Pamětníkovo vyprávění žáci doplňují svými komentáři a příběh představují ze svého pohledu. Cílem workshopu je vytvořit přibližně třímínutový pořad, ve kterém děti ztvární příběh svého pamětníka. Audioworkshop není povinnou aktivitou. Pokud o něj bude mít váš tým zájem, hlaste se včas, protože kapacity nahrávacích studií jsou omezené.

Na workshop je třeba mít hotový scénář reportáže. Jak ho vytvořit a co všechno ještě budou na workshopu potřebovat, se děti dozvědí z metodiky Příprava na rozhlasový workshop.

Scénář zašlete koordinátorovi nejpozději tři dny před workshopem, abyste měli čas zapracovat případné připomínky. Kvalitní scénář je základem úspěchu a umožní čas na workshopu využít efektivněji než přepisováním scénáře.

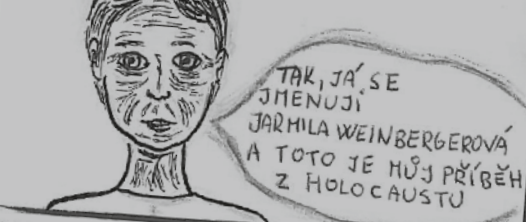
Vášim úkolem bude také čtení vstupů s žáky před workshopem důkladně nacvičit. Je to obtížnější, než se na první pohled zdá. Děti často dělají chyby v intonaci, např. klesají hlasem u čárky (což v mluveném slově zní nepřirozeně) nebo zvedají hlas i u otázek doplňovacích. Upozorněte děti, že sloveso *jsem* se správně vyslovuje *sem*.

Videoworkshop a příprava na něj

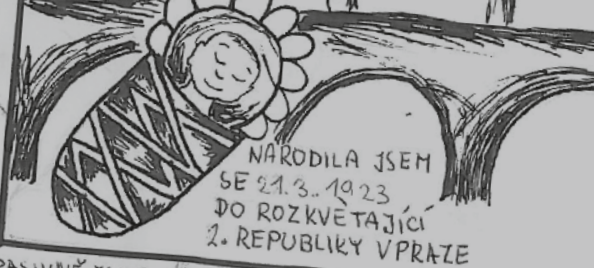
Videoworkshop probíhá po vlastním natáčení, a je věnován zejména dramaturgii výsledné videoreportáže. Proto doporučujeme před setkáním s pamětníkem shlédnout instruktážní video (14 minut) na YouTube nazvané *Jak natočit pamětníka na kameru*.

Videoworkshop trvá přibližně 120 minut. Během něj budou žáci konzultovat svůj předstříhaný materiál s profesionálním stříhačem. Ten se s nimi na vybrané záběry podívá a společně vyberou 3 minuty do finálního videa a prodiskutují, jakou formou by děti měly záběry pamětníka doplnit. Z workshopu žáci odcházejí s představou, jak bude jejich reportáž vypadat, ale práce na jejím dokončení je ještě čeka.

Na videoworkshop vezměte předstříhaných 7 nejzajímavějších minut videa a počítač, na kterém záběry stříháte.

TAK, JÁ SE
JMENUJI
JARHILA WEINBERGEROVÁ
A TOTO JE MŮJ PŘÍBĚH
Z HOLOCAUSTU

NARODILA JSEM
SE 21.3. 1923
DO ROZKVĚTAJÍCÍ
2. REPUBLIKY V PRAZE

SPOLEČNĚ S RODINOU JSME ŽILI V
DOMĚ...

... A PASIVNĚ JSME
SE HLAŠILI K
ŽIDOVSKÉMU
VYZNÁNÍ

ODMALÍČKA JSEM SE CHTĚLA STÁT
DOKTORKOU JAKO MŮJ DĚDEČEK
ŠKOLA MĚ BAVILA, MĚLA JSEM
MNOHO PŘÁTEL ŽIVOT BYL PROSTĚ

... ALE PŘIŠEL ROK

1939

PROTEKTORÁT
(PROTENTOKRÁT)
ČECHY A MORAVA

A ZAČALY SE ZDE
PROJEVOVAT VÝRAZNĚ
ANTISEMITICKÉ PROJEVY

leden / / květen

**Výstupy pro internetové stránky
pribehynasichsousedu.cz**

Ilustrace k příběhu P. Wernera od K. Hnětkovské

Natáčení s pamětnicí Jaroslavou Pickovou

Na procházce s pamětníkem panem Žáčkem

Výstupy pro internetové stránky příbehynasichsousedu.cz

S blížícím se koncem projektu je třeba odevzdávat výstupy vašich týmů tak, aby se mohly včas objevit na webových stránkách projektu. Koordinátor vás vyzve k zaslání následujících materiálů:

- co nej kvalitnější **fotografie týmu** z práce na projektu (z návštěvy pamětníka, archivu, knihovny, rozhlasu, míst, o kterých pamětník hovořil, apod.) s popisky v názvu obrázku
- **fotografie pamětníka** (dobové + současné, pokud možno oříznuté) s popisky a nejlépe i s datací (alespoň přibližnou)
- **dodatečné materiály** – archivní materiály, osobní dokumenty a materiály poskytnuté pamětníkem (vyfocené nebo naskenované; tj. ty, které chcete použít jako součást výstupu)
- **stručný životopis pamětníka** (ve formátu DOC, DOCX nebo PDF, v délce maximálně jedné normostrany)
- **volitelný výstup** – rozhlasová reportáž / videoreportáž (nejlépe ve formátu mp4 nebo jiném běžném formátu, max. délka 10 minut) / komiks, ilustrace (naskenované ve formátu JPG nebo PDF) / animace / cokoli jiného.

Pokud si jako volitelný výstup zvolíte rozhlasovou reportáž, její povinnou součástí je text scénáře. Scénář je třeba odevzat ve finální podobě, tzn. upravený, s kompletními pamětníckými vstupy (ty upravte tak, aby text dával smysl). V textu scénáře vymažte údaje o stopáži a další poznámky, které do konečné verze nepatří.

Scénář lze doplnit fotografiemi, logem vaší školy a graficky ho upravit.

Veškeré výstupy v **elektronické** podobě (včetně ilustrací, komiksu apod.) odevzdejte 15 dní před závěrečnou prezentací. Pokud máte problém s digitalizací obrázků, ozvěte se svému koordinátorovi.

Výstupy koordinátorovi odevzdejte na USB disku nebo je pošlete přes velkokapacitní úložiště, např. USCHOVNA.CZ nebo WETRANSFER.COM (doporučujeme, pošle až 2 GB najednou).

RODINA A DĚTSTVÍ

únor / / červen

Příprava na závěrečnou prezentaci

Závěrečná prezentace

Reflexe

Výkaz práce, evaluace

Představení příběhu Stanislava Devátého

Dramatické ztvárnění příběhu

Závěrečná prezentace

Pamětníci na závěrečné prezentaci v Plzni

Příprava na závěrečnou prezentaci

Závěrečná prezentace je slavnostním zakončením celého projektu. Týmy mají příležitost představit divákům příběh svého pamětníka, podělit se s nimi o své zkušenosti s projektem a zároveň je trochu „nakazit“ svým dokumentaristickým nadšením. Na slavnostní zakončení projektu jsou zváni zástupci radnice, ředitelé a pedagogové vašich škol, spolužáci a rodiče dětí, pamětníci, zástupci Post Bellum a zájemci z řad široké veřejnosti.

■ Oblečení žáků by mělo odpovídat slavnostnímu rázu této akce.

Žáci obvykle vyrobí prezentaci v Powerpointu a promítnou ji na projekční plátno (prezentaci „překlikává“ buď učitel, jeden z žáků, nebo koordinátor – je potřeba se na tom dopředu domluvit).

Powerpointovou prezentaci doplňují žáci svými komentáři.

■ Pozor, často se stává, že žáci odříkávají totožný text, který mají napsaný na slidech, což diváky nemotivuje k naslouchání. Obecně je lepší, když děti vědí, o čem chtějí mluvit, a nečtou připravený text z papíru ani ho nemají naučený nazpaměť – intonace a celkový projev totiž v takových případech působí velmi nepřirozeně.

Použití Powerpointu není podmínkou projektu. Pro pojetí prezentace vašeho týmu nemusí být tato forma vhodná – děti mohou například promítat pouze obrázky, hesla, textové úryvky – nebo nemusí promítat nic.

To, jakou formu prezentace tým zvolí, záleží jen a jen na něm, vy podporujte neotřelé nápady. Je možné využít rekvizity, hudební nástroje, obrázky. Úkolem týmu je v určeném časovém limitu (3–4 minuty, čas upřesní koordinátor) co nejvíce zaujmout porotu i diváky.

■ Proti trémě pomůže, když si děti mohou výstup vyzkoušet předem, například před celou třídou.

Vše, co budete chtít při závěrečné prezentaci promítat, zašlete předem svému koordinátorovi, aby otestoval, zda zaslaný soubor funguje na jeho počítači. Těsně před závěrečnou prezentací již není možné do odzkoušené prezentace zasahovat nebo ji jakkoli měnit.

Harmonogram této akce a další důležité informace vám s předstihem zašle koordinátor.

Inspirovat se děti mohou na stránkách projektu. Záznamy závěrečných prezentací najdou u projektů, které byly realizovány od roku 2015, vždy na stránce jednotlivého pamětníka.

Závěrečná prezentace

Projekt Příběhy našich sousedů je koncipován jako soutěžní, výstupy žáků bude hodnotit tříčlenná porota (historik, pedagog a zástupce médií).

Jednotliví členové poroty při hodnocení práce žáků zohledňují svou profesi, tedy jakým způsobem se z jejich pohledu děti zhostily svého úkolu: zaznamenat, zpracovat a předat dál příběh pamětníka.

Hodnotí se výhradně práce žáků, ne příběh pamětníka ani pamětníkovy vyprávěcké schopnosti.

Porota může po skončení závěrečné prezentace nabídnout týmu zpětnou vazbu k jejich práci na projektu.

Detailní informace o kritériích a způsobu hodnocení poroty naleznete v Dodatečných materiálech.

JAK SE VYVAROVAT ZKLAMÁNÍ?

V soutěži jsou vyhlašována pouze první tři místa. Ve chvíli, kdy váš tým nevyhraje, se může zdát předchozí půlroční práce zbytečná. Někdy mohou mít žáci pocit, že jim porota ukřivdila, nebo se začnou navzájem obviňovat, co kdo měl udělat či říct lépe, a v nejhorším případě se rozhodnou, že už se do žádného podobného projektu nepustí, aby nemuseli riskovat neúspěch.

Důležitá je však především sama práce na projektu, to, co dětem přinesla, co se díky ní naučily a co mohou předávat dál.

Pokuste se váš tým na závěrečnou prezentaci psychicky připravit tak, aby žáci podali co nejlepší výkon ne proto, aby vyhráli, ale proto, že se budou chtít o svou zkušenost podělit a že si to jejich pamětník zaslouží. Pomozte dětem, aby nevnímaly ostatní týmy jako konkurenty a neradovaly se z jejich chyb, ale spíše je braly jako dokumentaristické kolegy, kteří je mohou inspirovat.

Reflexe

JAK LZE VYUŽÍT ZKUŠENOSTI Z PROJEKTU?

Doporučujeme provést po závěrečné prezentaci s týmem **slovní reflexi**, při které budou mít jeho členové možnost vyjádřit, co jim projekt přinesl. Obsahem reflexe může být vše, co vám v průběhu projektu přišlo zajímavé. Po dobře provedené reflexi dokážou žáci vnímat své chyby jako poučení pro příště a příležitost ke zlepšení.

NÁMĚTY NA OTÁZKY, KTERÉ MŮŽETE ČLENŮM TÝMU POLOŽIT

- Proč ses do projektu zapojil/a?
- Splnil projekt tvoje očekávání?
- Co jsi v týmu dělal/a? Byl/a jsi se svou rolí spokojen/a, nebo bys radši dělal/a něco jiného?
- Jak hodnotíš své zapojení v týmu?
- Co ses naučil/a nebo dozvěděl/a nového? Co pro tebe bylo nejtěžší? Co ti pomohlo, abys to zvládl/a?
- V čem pro tebe bylo setkání s pamětníkem inspirující?
- V čem vidíš smysl tohoto projektu?

Výkaz práce, evaluace

UDĚLEJTE SI ČAS A VYPLŇTE EVALUAČNÍ FORMULÁŘ PROJEKTU

Zajímá nás, co si myslíte. Evaluace je cennou zpětnou vazbou jak pro koordinátora, tak pro Post Bellum. Díky ní se daří projekt posouvat a snad i vylepšovat. Pokud budete mít na srdci něco, na co se vás v evaluaci neptáme, napište to na konec celého dokumentu.

POŠLETE KOORDINÁTOROVI KOMPLETNĚ VYPLNĚNÝ VÝKAZ PRÁCE

Po skončení projektu nám zašlete vyplněný výkaz práce za období celého projektu. Na jeho základě vám bude vyplacena odměna v souladu se smlouvou o spolupráci.

dodatečné materiály

Kritéria hodnocení pro porotu

Tipy na aktivity s žáky

Lidskoprávní workshop

Kritéria hodnocení pro porotu

HODNOCENÍ VÝSTUPŮ UMÍSTĚNÝCH NA STRÁNKÁCH PRIBEHYNASICH.SOUSEDU.CZ

Každý z porotců hodnotí v rozmezí 1–10 bodů,
maximální zisk jednoho týmu je tedy 30 bodů.

Porotci hodnotí výstupy v sekci *Studentské práce* (případně *Video* či *Rozhlasová reportáž*). Každý tým má za úkol odevzdat minimálně jeden volitelný výstup, doplněný životopisem pamětníka.

Porotci hodnotí zejména:

- schopnost srozumitelně předat pamětníkův příběh, vybrat z něj to, co je důležité a zajímavé (výběr relevantních informací ze sesbíraného materiálu),
- tvůrčí vklad dětí – nejen formu výstupu, ale také to, jak nápaditě svůj výstup pojali,
- historické porozumění (chápání historických souvislostí a porozumění pojmům souvisejících s příběhem pamětníka);
- technickou kvalitu zpracování (technická kvalita audio/video či jiného výstupu),
- pečlivou fotodokumentaci,
- autentičnost zpracování (práci dělají děti, ne učitel),
- důkladnost zpracování (textový výstup bez chyb),
- dodržení formálních požadavků (audio má maximálně 3 minuty, video 5 minut),
- vizuální dojem, grafickou úpravu,
- výstupy a aktivity nad rámec projektu (ilustrace, další texty, návštěva míst vázících se k příběhu pamětníka).

HODNOCENÍ ZÁVĚREČNÉ PREZENTACE

Každý z porotců hodnotí v rozmezí 1–6 bodů,
maximální zisk jednoho týmu je tedy 18 bodů.

Porotci hodnotí zejména:

- schopnost vystupovat před publikem (schopnost se vyjadřovat, kultivovaně vystupovat),
- dodržení časového limitu,

- obsah prezentace (srozumitelnost, ucelenost, nápaditost),
- kvalita doprovodného materiálu (PowerPoint),
- celkový dojem (přípravenost, nadšení).

Tipy na aktivity s žáky

FOTOGRAFICKÝ BRAINSTORMING

<i>kdy zařadit:</i>	<i>před začátkem projektu</i>
<i>účel aktivity:</i>	<i>úvodní aktivita projektu, motivace k projektu, hledání zajímavého pamětníka mezi žáky</i>
<i>čas:</i>	<i>5–15 minut</i>
<i>pro koho:</i>	<i>celá třída / zapojený tým</i>
<i>pomůcky:</i>	<i>5 zajímavých dobových černobílých fotografií – kopie pro každého žáka</i>

Na začátku hodiny žákům rozdejte set fotografií a popovídejte si o tom, jestli znají tento druh starých fotek, zda je mají také doma v albu, kdo na nich obvykle bývá, při jaké příležitosti bývají pořizovány a jestli si o nich v rodině povídají.

Poté společně vymýšlejte, co by mohli být lidé na fotografiích zač, na co bychom se dotyčných chtěli zeptat, zda si děti myslí, že by nám měli lidé na fotografiích co říct.

Tato aktivita vás vhodně navede k tomu, proč tu projekt Příběhy našich sousedů je, co je jeho náplní a smyslem. Navázat můžete představením projektu.

Přirozeně se také dostanete k tomu, jestli děti náhodou neznají nějakého zajímavého pamětníka, jehož příběh byste mohli společně zpracovávat.

TICHÁ POŠTA

<i>kdy zařadit:</i>	<i>úvod projektu, před natáčením pamětníka</i>
<i>účel aktivity:</i>	<i>demonstrovat, jak se informace ústním předáváním zkresluje – že vyprávění pamětníka „z druhé ruky“ pravděpodobně nebude přesné, zdůraznit důležitost zachycení vyprávění přímého účastníka událostí na diktafon</i>
<i>čas:</i>	<i>20 minut</i>
<i>pro koho:</i>	<i>celá třída (min. 5 žáků)</i>
<i>pomůcky:</i>	<i>novinový článek, nepříliš atraktivní pro žáky, s několika detaily</i>

Žáky rozdělte do družstev asi po pěti. Úkolem každého družstva bude předat ústně co nejpřesněji informaci štafetovým způsobem. Žáci si v družstvech rozdají čísla. Z místnosti odejdou všichni kromě jedniček. Učitel přečte novinový článek. Do místnosti jsou zavolány dvojky, kterým „jejich“ jedničky článek co nejvěrněji převypráví. Štafetově pokračujeme dál. Poslední ze štafety má za úkol článek zapsat. Články poté přečteme před třídou. Kterému družstvu se podařilo článek předat nejvěrněji? V praxi se články dětí významně liší nejen od originálu, ale i mezi sebou.

HRÁTKY S PAMĚTÍ

<i>kdy zařadit:</i>	<i>úvod projektu, před natáčením pamětníka</i>
<i>účel aktivity:</i>	<i>demonstrovat zrádnost lidské paměti a nutnost nahrání pamětníkova vyprávění – bez nahrávky si žáci budou jeho příběh pamatovat zkráceně</i>
<i>čas:</i>	<i>5 + 10 minut</i>
<i>pro koho:</i>	<i>celá třída / zapojené týmy</i>
<i>pomůcky:</i>	<i>osobní historka učitele s několika detaily</i>

Učitel bez kontextu vypráví dětem svou historku. Druhý den (případně na konci vyučování) má třída za úkol historku včetně detailů rekonstruovat.

PAMĚŤOVÝ DOTAZNÍK

<i>kdy zařadit:</i>	<i>úvod projektu, před natáčením pamětníka</i>
<i>účel aktivity:</i>	<i>demonstrovat nespolehlivost lidské paměti a nutnost nahrání pamětníkova vyprávění – bez nahrávky si žáci budou jeho příběh pamatovat zkráceně</i>
<i>čas:</i>	<i>20 minut</i>
<i>pro koho:</i>	<i>celá třída / zapojené týmy</i>
<i>pomůcky:</i>	<i>tužka a papír pro každého žáka / případně pracovní list s otázkami</i>

Učitel napíše na tabuli cca 12 otázek k akci, kterou třída společně zažila (např. školní výlet, vánoční besídka). Příklady otázek: Jaké bylo ten den počasí? Kdo chyběl? Co měl na sobě učitel? Co bylo k obědu? V kolik hodin byl sraz? Přišel někdo pozdě? Kdo vyhrál soutěž? Atd.

Dotazník vyplňuje každý žák za sebe, potom své odpovědi konfrontuje s ostatními. Odpovědi se překvapivě liší.

NAJDI CHYBU

<i>kdy zařadit:</i>	<i>úvod projektu, těsně před natáčením pamětníka</i>
<i>účel aktivity:</i>	<i>demonstrovat důležitost správných otázek, pomoci žákům vyvarovat se klasických chyb</i>
<i>čas:</i>	<i>30 minut</i>
<i>pro koho:</i>	<i>celá třída / zapojené týmy – min. 6 žáků</i>
<i>pomůcky:</i>	<i>papírky se zadáním chybných situací</i>

Žáci dostanou za úkol sehrát ve dvojici scénku – setkání s pamětníkem. Pamětník vypráví historku, např. o tom, jak se zamiloval za války. Každá dvojice (trojice) si vylosuje jednu chybu, kterou lze při rozhovoru udělat. Dostanou čas na přípravu (cca 3 min) a potom scénku přehrají. Ostatní hádají, o jakou chybu šlo. Máte-li více žáků než námětů na scénku, můžete nechat zbylé žáky v čase přípravy scénky vymýšlet, jaké chyby lze u rozhovoru udělat.

Náměty na chyby v rozhovoru:

- Tazatel se ptá otázkami, které předpokládají odpovědi ano-ne, pamětník odpovídá ano-ne.
- Rozhovor probíhá jako sada nesouvisejících otázek a krátkých odpovědí.
- Do rozhovoru zasahuje manželka a neustále pamětníka opravuje.
- Pamětník vypráví dějepis – obecně známá fakta z učebnic, a ne svůj příběh.
- Pamětník vypráví zjevné nesmysly a tazatel na to nereaguje.
- Tazatel se u rozhovoru zjevně nudí.
- Tazatel se s pamětníkem hádá, že takto to určitě nebylo.
- Tazatel se nedoptá na historku, kterou pamětník jen naťukne.
- Tazatel dává pamětníkovi najevo zájem o vypravování neustálým: Hm, fakt jo? Neříkejte!
- Pamětník Źuká do stolu.

HÁDEJ, KDO JSEM?

<i>kdy zařadit:</i>	<i>těsně před natáčením, poté, co si žáci prostudovali metodiku nahrávání</i>
<i>účel aktivity:</i>	<i>ukázat, jak se při rozhovoru správně ptát, ukázat limity metody orální historie</i>
<i>čas:</i>	<i>10–30 minut</i>
<i>pro koho:</i>	<i>zapojené týmy</i>
<i>pomůcky:</i>	<i>netřeba, učitel se důkladně seznámí</i>

*s postavou, kterou bude představovat
(např. pustí si Pyšnou princeznu) a připraví si
odpovědi na pravděpodobné otázky žáků
(např. Jaké je vaše celé jméno? Kdy a kde jste
se narodil?)*

Žáci mají vhodnými otázkami vyloudit historku / životní příběh z učitele. Ten hraje postavu ze známé pohádky (např. král Miroslav z Pyšné princezny.) Na špatné otázky dává špatné odpovědi, odbíhá od tématu, začíná nové historky, aniž by dokončil staré. Na závěr proběhne reflexe: které otázky přinesly kýžený efekt? Bude to tak stejné u každého pamětníka? Je lepší se ptát, nebo radši nechat pamětníka mluvit? Atd.

Lidskoprávní workshop

Můžete využít nabídky devadesátiminutového workshopu s názvem *Lidská práva – Chraňme je!*

Povede jej váš koordinátor a je zamýšlen pro celou třídu. Na konkrétním pamětnickém příběhu ukazuje, že porušování lidských práv je jedním ze znaků totalitních režimů. Po absolvování workshopu žáci rozumí pojmu „lidská práva“ a mají představu o tom, kdy, jak a proč vznikla; dokáží diskutovat nad smyslem vybraných lidských práv, například nad pojmy svoboda slova, ochrana menšin a nedotknutelnost vlastnictví. Workshop děti zároveň motivuje k zapojení se do projektu Příběhy našich sousedů.

Workshop můžete realizovat také sami s využitím metodiky, která je ke stažení na webu PRIBEHYNASICHSOUSEDU.CZ, nebo vám ji na vyžádání zašle váš koordinátor elektronicky.

ČESKOSLOVENSKÁ OBEC LEGIONÁŘSKÁ
V PRAZE.

Čís. v jednotce 73
Čís. leg. polovozní

Členská legitimace

Bratr *Ráček Jan*
bylým *Korino*
Jest členem *Som. brig.*
mladší jednotky *1. lebné*
Organizován od *1. lebné*
Za útisku *C. O. L.*
Za jednotku *73*

metodiky pro žáky

Jak natočit pamětníka

Metodika fotografování

Příprava na rozhlasový workshop

Jak vytvořit místo Paměti národa

Návod k použití nahrávacího zařízení Roland

Jak natočit pamětníka

NAVÁZÁNÍ DŮVĚRY

Důvěra mezi tazatelem a vypravěčem je základní podmínkou úspěšného rozhovoru. Důkladně pamětníka seznámte s vaším záměrem (tedy zachytit jeho příběh pro budoucí generace a přispět tak k rozšíření a popularizaci poznání o naší moderní historii).

Zkuste s pamětníkem trochu pohovořit – jak se mu daří, jestli byl ze setkání nervózní, co říká na počasí apod. Pamětník je totiž z nahrávání často nervózní a tímto mu pomůžete zbavit se trémy. Když mu přinesete nějaký malý dáreček, určitě ho to potěší.

SOUHLAS

Nechte pamětníka podepsat Souhlas (Udělení souhlasu ke zpracování a zpřístupnění osobních a citlivých údajů) – bez něj vaše práce nemůže být nikde veřejně prezentována a nemohli byste se účastnit projektu!

MÍSTO NAHRÁVÁNÍ

Obecně je vhodné pro rozhovor vybrat místo, kde nebudeme rušeni, nejlepší je zvolit bydliště pamětníka či jiné tiché místo, kde se pamětník cítí dobře. Kavárna či jiné místo na veřejnosti jsou pro tento případ zcela nevhodné, protože je zde mnoho ruchů, které činí nahrávku neposlouchatelnou. Nahrávání ve školní třídě způsobuje na nahrávce echo, lepší je kabinet nebo školní knihovna, menší místnost s dostatkem nábytku, který ozvěnu pohltí. Při nahrávání ve škole pozor na zvonění!

Ujistěte se, že v místnosti není žádný rušivý prvek, který se pak objeví i v nahrávce (tikající hodiny, pračka, hučící lednička, pes atp.) – případné rušivé prvky zkuste eliminovat.

Pokud budete pamětníka nahrávat na video, je potřeba výběru a úpravě prostředí věnovat větší péči.

NASTAVENÍ DIKTAFONU

Diktafon položte tak, aby byl pamětníkovi co nejbližší (neměl by být umístěn za ním). Během toho, co si s pamětníkem povídáte, nastavte potřebnou citlivost diktafonu – pak teprve zmáčkněte REC podruhé a začnete nahrávat.

Diktafon zapněte co nejdříve, protože pamětník často řekne mnoho zajímavých věcí jen tak mezi řečí, ještě než se začne oficiálně nahrávat.

SAMOTNÉ NAHRÁVÁNÍ

Nahrávání uveďte větou, kdy, s kým a kde rozhovor probíhá např.: *„Dnes je 1. listopadu 2015, jsme v bytě pana Nováka v Praze 6. Pane Nováku, můžete nám říct vaše celé jméno a kdy a kde jste se narodil?“*

To je důležité pro identifikaci nahrávky pro editory internetového archivu Paměť národa.

Poté, co se pamětník představí, následuje otázka na jeho dětství a mládí. Pamětník se přirozeně pustí do chronologického vyprávění svého životního příběhu. My se ho sice můžeme doptat na něco, čemu jsme neporozuměli nebo co nás v jeho vyprávění zaujalo, ale nejde o námi strukturovaný rozhovor. Někdy je lepší pamětníka nepřerušovat otázkami vůbec a doptat se ho až na závěr.

Snažte se eliminovat své verbální vstupy typu *aha, ano, hmm* – ve výsledku působí rušivě a je téměř nemožné tyto projevy z nahrávky vystříhat.

Volte jednoduché doplňující otázky, na které pamětník nemůže odpovědět pouze ano – ne. Nepokládejte mnoho otázek najednou. Ptáte se hlavně vy, ale otázkou do rozhovoru může vstoupit i váš učitel.

Pokud pamětník vypráví „dějepis“, tedy ne svůj příběh, ale historická fakta, přerušte ho a vraťte se zpět k jeho příběhu. Pomůže otázka: *Co jste v této době prožíval vy? Jak na to vzpomínáte?* Apod.

Pokud pamětník mluví o události, která se stala např. ve vaší městské části / městě, vyptejte se ho podrobněji, kde přesně se událost odehrála. Informace můžete později využít vy nebo editoři Paměti národa při tvorbě „místa“ do mobilní aplikace Místa paměti národa.

Délka rozhovoru by se měla odvíjet od únavy pamětníka (většinou okolo 90 minut). Pokud nestihnete probrat všechno, co jste chtěli, je možné si smluvit další setkání (profesionální reportéři z Post Bellum se s pamětníkem setkávají minimálně dvakrát).

Na závěr pamětníkovi poděkujte za jeho čas, můžete mu dát i malou pozornost, kterou jste si připravili. Předběžně jej pozvěte na závěrečnou prezentaci, kde uvidí, jak jste jeho příběh zpracovali. Nezapomeňte poprosit pamětníka o vzkaz budoucím generacím či motto, které ho provázelo životem.

Po natočení rozhovoru je třeba nahrávku zálohovat do počítače – nejlépe do více počítačů.

Metodika fotografování

Sežeňte si co nejkvalitnější fotoaparát. Pokud máte nebo si můžete vypůjčit digitální zrcadlovku, která umí snímky ve vysokém rozlišení, je to ideální volba. Zpravidla se na fotoaparát vždy pořídí fotka v lepší kvalitě než na mobil. Do celá slušné fotografie lze pořídit na iPhone. Vypněte si na foťáku zvuk, ať vám potom na nahrávce nepípá.

Po ukončení rozhovoru poproste pamětníka, aby vám ukázal své dobové fotografie (popř. další materiály ze soukromého archivu). Nezapomeňte si poznamenat nebo nahrát na diktafon, co na které fotografii je, a také dataci. Tyto fotografie budou umístěny do archivu Paměti národa, využijete je však i na stránce s vašimi výstupy (PRIBEHYNASICHSOUSEDU.CZ) a také se vám mohou hodit při závěrečné prezentaci.

Pokud vám je pamětník předloží pouze k nahlédnutí, pokuste se je co nejlépe vyfotit – bez blesku, na přirozeném světle u okna (zkontrolujte si, zda nejsou vámi pořízené fotografie rozmazané, příliš tmavé či přesvětlené a tím nepoužitelné). Pokud je pamětník ochoten fotografie zapůjčit, můžete je následně naskenovat (vyhneme se tak výše uvedeným rizikům). Dokumenty lze také nasnímat pomocí bezplatných aplikací pro chytré mobilní telefony (např. WWW.GOOGLE.COM/PHOTOS/SCAN/).

Také požádejte pamětníka o vytvoření jeho aktuální portrétní fotografie. Věnujte portrétu trochu času a pamětníka naaranžujte, je to lepší než momentka z rozhovoru.

Je dobré dodržet tyto tři zásady:

- Pokud možno nefotíme portrét s bleskem, na přímém slunci ani pod přímým zdrojem světla (pod lampou). Pamětník může stát u okna, odkud na něj svítí přirozený zdroj světla.
- Portrét by měl zachytit pamětníka od prsou po malý okraj nad hlavou, fotíme na výšku.
- Na pozadí by neměl být zdroj světla (svítící monitor, zapnutá televize) nebo cokoli jiného, co by odvádělo pozornost od obličeje pamětníka.

A samozřejmě nezapomeňte také na fotografie dokumentující tuto fázi projektu: vyfotťte to, jak si povídáte s pamětníkem, jak vám ukazuje své fotografie, vyfotťte se všichni společně, zajděte společně na místa, o kterých pamětník hovořil, pokud jsou v dosahu, apod.

Příprava na rozhlasový workshop

Rozhlasovým dokumentem či audiodokumentem myslíme hlasový výstup ve formátu MP3 vzniklý na základě nahrávky pamětnického vyprávění. Výsledkem může být např. reportáž, která představí příběh pamětníka nebo jeho zajímavou část a ve které zazní vámi nahrané komentáře i hlas vašeho pamětníka. Tato metodika slouží k přípravě na rozhlasový workshop, kterého se v rámci projektu můžete zúčastnit. Pomůže vám, aby vaše rozhlasová reportáž byla co nej kvalitnější jak po technické, tak i po obsahové stránce.

Zkuste využít pár tipů, které vám pomohou zpracovat nahrávku co nejlépe a usnadní vám rozhlasový workshop.

Základem je kvalitní scénář. Než se do něj pustíte, poslechněte si znovu celou nahrávku a označte si zajímavé pasáže včetně jejich stopáže. Mějte na paměti, že dlouhé úseky pamětnického vyprávění se někdy obtížně poslouchají, zejména pokud pamětník odbíhá od tématu. Snažte se, aby pamětnické vstupy (klipy) v reportáži nebyly delší než 30 vteřin.

Pak se rozhodněte, co s tímto materiálem chcete dělat dál. Pamatujte, že není nutné představit celý příběh pamětníka, ale vybrat to, co je v příběhu podle vás nejdůležitější. Nezapomeňte, že výsledný dokument by měl mít **maximálně 3 minuty**. Pravděpodobně budete muset některé pasáže oželeť – jak to udělat, aby výsledný dokument stále dával smysl? Doporučené množství pamětnických vstupů v reportáži je 3–4 (ne více než 6).

Napište texty komentářů, které k pamětnickým klipům budete mít vy. Snažte se vyhnout složitým a dlouhým souvětím (obtížně se čtou a posluchači se může vytratit jejich smysl). Mějte na paměti, že vámi napsané komentáře budete ve studiu nahrávat, tedy čist na mikrofon. V délce vstupů se inspiруйте vzorovým scénářem. Promyslete, zda by nebylo vhodné pro větší srozumitelnost některý pamětnický klip nahradit raději vaším vysvětlujícím komentářem.

TVORBA SCÉNÁŘE

Sepište svůj scénář. Vaše vstupy, části pamětnického vyprávění, případně komentáře dalších osob (historika, archiváře, pedagoga, dalšího pamětníka události apod.)

Důležité je srozumitelně označit (očíslovat) své vstupy. Vyhněte se tak zmatkům v rozhlase, až budete jednotlivé vstupy s redaktorem tzv. mixovat dohromady. U pamětnických klipů uveďte kromě stopáže také přinejmenším první a poslední větu pamětnického vstupu. Bez takového označení není možné ve studiu

dohledat na celé nahrávce příslušnou pasáž. Do finálního scénáře, který budete odevzdávat koordinátorovi projektu a který se objeví na stránkách PRIBEHY-NASICHOSOUSEDU.CZ, bude třeba přepsat i celé pamětnické klipy. Citace pamětníka nelze přepisovat doslovně, ale tak, aby se text dobře četl. Mluvené slovo je plné pauz, opakování či nedokončených vět, což určitě do finálního scénáře nepatří. (Finální scénář odevzdáváte až po workshopu v rozhlase, na jeho úpravu tedy budete mít ještě dost času.)

OBSAHOVÉ TIPY

- Vyhněte se způsobu scénáře formou rozhovoru (vaše otázka a pamětníkova odpověď) – nezní to dobře a vaším úkolem není rozhovor, ale reportáž.
- Dávejte si pozor, abyste ve svých promluvách neříkali to samé, co pak bude říkat pamětník – příběh pamětníka vyprávíte vy a pamětník ho svou promluvou dokresluje.
- Reportáž musí zaujmout od prvního okamžiku! Buďte originální. Pokud bude začátek nudný, posluchač ji nebude dál poslouchat. Začněte s tím nejzajímavějším, co jste se dozvěděli (např. začněte rovnou konkrétní zajímavou historkou, a ne odříkáváním kdy a kde se pamětník narodil či kam chodil do školy).
- Rozhlasová reportáž nemusí pokrýt celý příběh pamětníka – vyberte jen to zajímavé z jeho života, to, co zaujalo vás, zaujme i posluchače.
- Raději než odvyprávět celý pamětníkův život, zkuste ve třech minutách zajímavě odvyprávět krátký úsek z pamětníkova života.
- Nevyhýbejte se svým pocitům ze setkání s pamětníkem. Ve vaší promluvě můžete přiznat, že vám pamětníkovo vyprávění nahnalo strach, že vás dojalo, rozesmutnilo apod.
- Vždy preferujte osobní zážitky pamětníků, není třeba vyprávět obecné dějiny konkrétně: sdělte prožitek pamětníka z doby války, není třeba shrnout dějiny druhé světové války.
- Nebojte se zaměřit na to, co zaujalo vás – vy příběh vyprávíte a interpretujete, tak vyprávějte to, co byste rádi poslouchali.
- Na začátku se nemusíte představovat a na konci příspěvku neděkuje pamětníkovi, k tomu je prostor jindy.
- Přečtěte scénář rodičům a kamarádům a zeptejte se jich, jestli je pro ně zajímavý. Třeba vám dokáží poradit, co vypustit a co naopak podtrhnout třeba delší pamětníkovou promluvou.

PŘÍPRAVA NA WORKSHOP

Nacvičte si čtení svých komentářů. Ač se to nezdá, čtení na mikrofon je překvapivě obtížné. Podtrhněte si dlouhá nebo cizí slova, u kterých se při čtení zarazíte nebo zadrhnete. Cizí slova nebo složitá příjmení je dobré si do scénáře napsat foneticky. Dělají to tak i profesionální moderátoři. Jen pozor, aby vám tyto poznámky ve scénáři nezůstaly až do finální verze, která se objeví na webu! Na mikrofon je třeba číst **velmi pomalu**, tj. výrazně pomaleji, než normálně mluvíte. Rychlejší tempo řeči nedokáže rozhlasový posluchač, který vás nevidí, vnímat.

Pokud chcete, vyberte vhodnou hudbu k vašemu dokumentu. Ideální je instrumentální hudba bez textu. Můžete se zeptat pamětníka na jeho oblíbenou hudbu a tu využít. Možné je také váš audiodokument oživit např. nějakým archivním zvukem. Ideálně si zvuky i hudbu doneste na flash disk (flešce), stačí však i odkaz např. na Youtube. Pokud si žádnou hudbu nevyberete, je možné rozhlasovou reportáž „nazvučit“ znělkami rozhlasového pořadu Příběhy 20. století. S tím vám pomůže redaktor.

Jdete-li na workshop do rozhlasu, je potřeba nahlásit účastníky koordinátorovi týden předem. Přijďte včas. S sebou si vezměte flash disk s nahrávkou (případně vybranou hudbou) a kopie scénáře pro vás a redaktora. Hodit se bude i pití.

UKÁZKA SCÉNÁŘE NA ROZHLASOVÝ WORKSHOP

S C É N Á Ř K A U D I O R E P O R T Á Ž I

Zpracovali:

Tomáš Kuzmanič, Matěj Převrátil,
Jaroslav Šána, Ondřej Ulrich,
ZŠ a MŠ Radlická, Praha 5

Lucie 1:

Ještě než jsme měli možnost se
s panem Pragerem sejit, jsme
ze skautského sborníku MAWADANI
zjistili mnoho zajímavých informací
o skautingu. O to víc jsme se
těšili na setkání s mužem, který
se za 2. světové války, jako mladík,
činnosti jednoho skautského oddílu
účastnil.

Milan 1:

Pan Milan Práger rád vzpomíná
na dětství, které prožil v Košířích,

nejraději běhal venku s kamarády a hrál a vymýšlel různé hry. Rodiče ztratil již v dětství. Tatínek byl totiž židovského původu.

Pamětník: 01:15-02:30

Naši se rozvedli, formálně. Maminka zemřela, když mi bylo 12 ... Tak o mne bylo postaráno, žil jsem u rodičů maminky.

Kuba 1: V průběhu války začal v 10 letech studovat na gymnáziu. Maminka ho přihlásila do skautského oddílu, kam s přestávkami chodil až do roku 1948.

Pamětník: 08:32-09:01

Tam jsem absolvoval svou první skautskou schůzku ... Měli jsme normální skautské schůzky, kde se vykládal skautský zákon, hlavně se hrály skautské hry, to mě vždycky bavilo, chodili jsme na výlety v sobotu nebo v neděli.

Lucie 2: Od roku 1941 narůstal tlak ze strany německých okupantů, kteří potlačovali všechny demokratické a vlastenecké aktivity mládeže. Skautům nezbývalo nic jiného než se sházet ilegálně. Pan Páger se v té době zúčastnil tábora v Radeticích.

Pamětník: 17:06-17:38

Tato akce, já jsem si to tehdy vůbec neuvědomil, že mohla být nebezpečná, kdyby na to Němci přišli, vyvrcholila ilegálním táborem u Bechyně ... Někteří ilegálně pokračovali a taky to odnesli třeba žalářem desetiletým nebo tříletým.

- Kuba 2:** Pan Práger se padesát let věnoval numerické matematice v Matematickém ústavu Akademie věd a své znalosti rád předával studentům na vysoké škole. Dosud se živě zajímá o využití výpočetní techniky v jeho milované matematice.
- Milan 2:** Do života si ze skautingu nese stále živou myšlenku.
- Pamětník:** 58:02–58:09
Prostě koukat kolem sebe, kde co by bylo možno potřeba vylepšit nebo jestli náhodou někdo nepotřebuje pomoci.
- Lucie 3:** Vážíme si toho, že nám toto poselství přišel předat.

Jak vytvořit místo Paměti národa

Mobilní aplikace Místa Paměti národa umí vyprávět příběhy přímo tam, kde se odehrály. A to doslova. Člověk, který ji má ve svém telefonu či tabletu (nebo si ji prohlíží na webu), se dívá na mapu posetou místy, na nichž se odvíjely zajímavé příběhy, které nám vyprávěli pamětníci.

Budeme moc rádi, když se v aplikaci objeví i místa z vyprávění vašeho pamětníka. Až s ním budete natáčet rozhovor a on se zmíní o nějaké zajímavé historce, která se váže ke konkrétnímu místu (anebo vy vytušíte, že by něco takového mohl vyspat z rukávu), nepromarněte šanci a zeptejte se ho na další podrobnosti. Ať vám přesně poví, co se na daném místě stalo, a ať si zkusí vzpomenout, kde přesně to bylo (nejlépe, ať vám místo hned také ukáže na mapě).

Až potom sednete k počítači, zkuste k danému místu přiřadit GPS souřadnice. To se dělá tak, že na internetové mapě (např. mapy.cz) si místo najdete a pak na něj kliknete pravým tlačítkem a vyberete položku *Co je zde?* Z informací u záložky GPS opište zobrazená čísla, napište k nim pro jistotu i adresu (např. Praha, Sněmovní 7), případně název místa (např. Praha, Pražský hrad) a stručně historku, která se k místu vztahuje. Vše odevzdejte svému koordinátorovi.

Abychom mohli místo do aplikace zařadit, potřebujeme i jeho fotografii. Velmi nám proto pomůže, když ho vyfotíte. Pokud to tedy půjde (protože se místo třeba nachází ve vašem městě nebo jeho okolí), zajděte se tam podívat a fotografii spolu se stručným popisem místa odevzdejte svému koordinátorovi.

To je vše. Dál to nechte na nás. Až se místo v aplikaci objeví, dáme vám vědět.

Návod k použití nahrávacího zařízení Roland

- Zkontrolujte baterie (vzadu) a vložení SD karty (nahoře mezi mikrofony).
- Zapněte tlačítkem POWER na pravé straně na boku.
- Nahrávání: Zmáčkněte REC dvakrát (po prvním zmáčknutí bliká, po druhém svítí červeně a nahrává). Během blikání (po prvním zmáčknutí) nastavte citlivost mikrofonu. Důležité: Pokud v levém horním rohu bliká červená kontrolka PEAK, mikrofony jsou moc citlivé a nahrávka bude poškozená. Rozbliká se např., když do nahrávacího zařízení zakřičíte. Nastavujte na reálnou hlasitost pamětníka, tj. požádáte ho, ať mluví, a pokud kontrolka bliká, upravíte citlivost pomocí tlačítek INPUT (vpravo dole). Ideální stav na level meteru (na displeji) je kolem hodnoty 12.
- Druhé zmáčknutí REC – nahrávání probíhá (REC neblinká, ale svítí červeně).
- Pokud děláte v nahrávce přestávky, vždy zmáčkněte PAUSE, tím jen pozastavíte nahrávání a po opětovném stlačení PAUSE pokračujete v nahrávání do stejné stopy. Po ukončení rozhovoru zmáčkněte STOP. Obecně – v průběhu rozhovoru raději pauzy nepoužívejte, pamětník může říci něco zajímavého v momentu, kdy je zapauzováno.
- Zda opravdu nahráváte, si můžete ověřit tím, že k diktafonu připojíte sluchátka. Když z nich jde zvuk, nahráváte, pokud ne, stala se někde chyba.

「 paměť
národa 」